

Színpadon a fenntarthatóság

Bevezetés és problémafelvetés

A fenntarthatóság kérdése az elmúlt években egyre hangsúlyosabbá vált a gazdaság, a társadalom és a környezetpolitika területén, és ma már nemcsak az ipari és üzleti szférában, hanem a kulturális szektorban is megkerülhetetlen témává vált. Miközben az elvi támogatottság egyre erősebb, továbbra is nyitott kérdés, hogy az előadó-művészeti szervezetek milyen mértékben és formában képesek integrálni a fenntarthatósági szempontokat intézményi működésükbe, produkciós gyakorlataikba és kommunikációjukba.

A kulturális szektor intézményei gyakran forráshiányosak, strukturálisan kötöttek, és több esetben nem rendelkeznek önálló infrastruktúrával vagy döntési autonómiával. Emellett nincs olyan egységes szemlélet, módszertan vagy támogatási rendszer, amely a fenntartható működést következetesen elősegítené, miközben a környezeti és társadalmi elvárások, valamint az EU-s jelentéstételi kötelezettségek egyre közelebb kerülnek ehhez a szektorhoz is.

A szektorról és a közönségről évek óta nem készült átfogó, annak számos területét elemző kutatás. Ennek egyik fontos szelete lenne az innováció, a környezeti és társadalmi folyamatokhoz és elvárásokhoz kapcsolódó fejlesztés vizsgálata, melynek fókuszában a fenntarthatóság kérdése áll. A ReStageGroup által indított jelen kutatás célja, hogy ez utóbbi témát, a magyarországi kulturális intézmények fenntarthatósághoz való viszonyát, kihívásait és gyakorlatait vizsgálva hozzájáruljon egy hosszú távon is hatékony és hiteles működési modell kialakításához. Kiemelten törekszünk annak feltárására, hogy a kulturális szereplők miként viszonyulnak a környezetbarát működési stratégiákhoz, milyen mértékű a társadalmi együttműködésre és az innovációra való nyitottságuk, és milyen akadályokat érzékelnek a fenntartható átállás útján.

A problémafelvetésünk tehát abból indul ki, hogy bár a kulturális intézmények többsége már felismerte a fenntarthatóság fontosságát, a tényleges megvalósítás gyakorlata még széttagolt, eseti és gyakran információ- és forráshiányos. A kutatás célja e széttartó helyzet rendszerezése: megtakarítási lehetőségek, meglévő jó gyakorlatok, valamint a fejlődést gátló tényezők beazonosítása. Különösen aktuálissá teszi a vizsgálatot, hogy a kulturális szféra számára is egyre sürgetőbbé válik a fenntarthatóság tudatos integrálása, mind az intézményen belüli működésben, mind a közönség felé történő transzparens kommunikációban.

Ezért tartottuk fontosnak, hogy a kutatásba minél több intézmény tapasztalatát bevonjuk, és az eredmények alapján olyan javaslatokat fogalmazzunk meg, amelyek valódi válaszokat adnak a kulturális fenntarthatóság rendszerszintű kihívásaira. A hosszú távú cél egy olyan támogató háttér kialakítása, amely segíti a kulturális szféra szereplőit a fenntartható működés felé történő átmenetben – a társadalmi és környezeti hatásokat is figyelembe véve.

A kutatás fókuszában budapesti és vidéki színházak, kulturális központok és intézmények, zenekarok, balett- és táncgyüttesek állnak. Az előadó-művészet jellemzően for-profit ágát, a könnyűzenei szektort, annak eltérő jellemzőire tekintettel, nem vizsgáltuk.

Restage
GROUP

Összegzés - Vezetői összefoglaló

A ReStageGroup által kezdeményezett jelen kutatás az első olyan átfogó vizsgálat Magyarországon, amely kifejezetten a kulturális intézmények – elsősorban előadó-művészeti szervezetek – fenntarthatósághoz való viszonyát, gyakorlatait és akadályait térképezi fel. Célunk nemcsak az aktuális állapot feltárása volt, hanem egy olyan bázis-kutatás megvalósítása, amelyhez a jövőben elvégezhető újramérések viszonyíthatók, és amely alapjául szolgálhat a szektor stratégiai szintű fejlesztésének.

A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a fenntarthatóság elvi szinten már erőteljesen jelen van a kulturális intézmények gondolkodásában: a válaszadók közel 85%-a szerint fontos, vagy nagyon fontos a fenntarthatóság, és igyekeznek figyelembe venni a szempontjait. Ugyanakkor a gyakorlati megvalósítás mértéke erősen eltérő, sokszor esetleges, és az alkalmazott megoldások nem mindig tudatos vagy rendszerszintű módon jelennek meg. A kommunikáció és az intézményi stratégiák szintjén még ritka az egységes, átfogó megközelítés.

Jelentős különbségek mutatkoztak a válaszadók között földrajzi elhelyezkedés, intézménytípus, méret, erőforrás-ellátottság és szervezeti autonómia tekintetében is. A fővárosi és nagyobb intézmények dominanciája érzékelhető, a vidéki és kisebb szervezetek alulreprezentáltsága pedig arra utal, hogy a fenntarthatósági kérdések kapcsán *„a kihívások és lehetőségek is jelentősen eltérnek földrajzi elhelyezkedés szerint”* – ahogy azt a területi eloszlásról szóló elemzés is kiemelte.

A kutatás megerősítette, hogy számos intézmény szándékai pozitívak, de a megvalósítást akadályozza a pénzügyi forráshiány, a technikai és infrastrukturális nehézségek, valamint az információ és belső tudás hiánya. Különösen nagy a bizonytalanság a fenntarthatóság fogalmi megértésében, illetve abban, hogy a fenntarthatóság miként illeszthető össze a művészi és szervezeti célokkal. Az intézmények döntő többsége ezért nemcsak pénzügyi támogatást, hanem szakmai tanácsadást és képzéseket is szükségesnek tart – ezt a kutatás során többször is egyértelműen megfogalmazták.

A közönség szerepét illetően egyelőre mérsékelt az észlelt igény, de azok az intézmények, amelyek kommunikálnak a fenntarthatóságról, több visszajelzést tapasztalnak. A válaszadók több mint fele fontosnak tartja a fenntarthatóság megjelenítését a külső kommunikációban, miközben kétharmaduk jelenleg nem él aktív kommunikációval ezen a téren – ami rámutat a szándék és a gyakorlat közötti szakadéokra.

A kutatás következő fázisában a leglényegesebb megállapításokat egy fenntarthatósági munkacsoportba jelentkező szakemberekből álló fókuszcsoporthoz segítségével kívánjuk validálni. Ez a módszer lehetővé teszi, hogy az adatok mögötti tapasztalatokat és összefüggéseket mélyebben megértsük, és még pontosabban azonosítsuk a fejlesztési irányokat.

Összességében a kutatás egyik legfontosabb tanulsága, hogy a fenntarthatóság a kulturális szektorban nem csupán környezeti kérdés, hanem az intézményi működés, a társadalmi szerepvállalás és a közönséggel való kapcsolat újragondolásának komplex folyamata. A fenntarthatóbb működésre való törekvés jelen van, de a szektor önmagában nem képes áttörni a strukturális akadályokat. Ahhoz, hogy a kulturális intézmények

hitelesen, hatékonyan és hosszú távon is fenntarthatóan működhessenek, elengedhetetlen a rendszerszintű támogatás, a célzott ösztönzők, a szakmai iránymutatás és a tudásmegosztás.

A jelen tanulmány e folyamat első lépése kíván lenni – olyan alap, amelyre a kulturális szektor szereplői, döntéshozók és fejlesztők egyaránt építhetnek a fenntartható jövő irányába tett közös út során.

*A felmérés a Magyar Turisztikai Program Alapítvány megbízásából készült.
Szakmai együttműködő partner a Jövő Nézőiért - Zöld Színház Projekt.
2025.*

További információ:

www.restagegroup.com

hello@restagegroup.com